

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Хід подій сучасного життя на початку третього тисячоліття показує, що прожитий час з моменту повернення незалежності України до цього дня суспільством не був прогаяний марно. Прийшов очікуваний десятиріччями період оцінки та визначення довгострокових позитивних життєвих цілей та пріоритетів як держави, так і кожного з нас. Йдеться про перспективи та можливості розвитку високорозвиненої, соціальної за суттю, а не формою, демократичної України, яка буде інтегруватись у світовий економічний простір, мати конкурентноспроможну економіку, що здатна вирішувати найскладніші завдання свого розвитку.

Саме людина є творцем майбутнього держави, свого особистого життя. Відповідно до структури життєвих систем головна якість людини, що визначає цілі її життя, - це її соціальний та практичний інтелект – дійовий потяг до цілі в означених обставинах чи в означеній сфері діяльності у напрямку досягнення успіху. Причому поряд з природними, генними властивостями людини саме навчання. Здобуття знань є головним фактором формування її інтелекту [7, с. 13]

Людина розумна (*homo sapiens*) може і повинна жити щасливо. Природа поки ще дає їй все необхідне. Водночас правильні відповіді на питання сьогодення про причини різноманітних конфліктів малого чи великого масштабу, поганого побуту людина повинна шукати, насамперед, у собі і тільки потім у подібних до себе громадянах, колегах і сучасниках. Природна якість самоаналізу та самоконтролю думок і дій повинна бути самою першою ознакою сучасності, розвинутої людини, придбання нею права достойно жити у світі добра, розуму та повноцінного щастя. Для цього у людини повинно бути вироблене уміння створити режим систематичного контролю своїх думок та дій, вийти із стану безпечного життя і безпечної діяльності, навчитись пере дзеркалом власної совісті та честі вести пряму, щирю, а іноді й нелицеприємну розмову про чистоту та підлість почуттів та вчинків, про добродійливість або злостивість у відносинах з

близькими і чужими людьми, про істині цілі і сенс свого власного життя. Сукупність індивідуальних здібностей, знань, умінь, що характеризують її робочу силу, а також її власні нематеріальні активи, об'єкти інтелектуальної власності даної фізичної особи створює інтелектуальний ресурс [7, с. 6].

Управління інтелектуальними ресурсами особистості самостійне, або під зовнішнім впливом має у своїй основі пошук людиною шляхів ефективного використання її власних знань, умінь, досвіду та інформації для досягнення індивідуальних економічних і власних соціальних цілей на підґрунті формування і захисту державою авторських прав та прав інтелектуальної власності. У цьому випадку людина особливо повинна знати ціну свого інтелекту, оскільки постає у подвійній якості: по-перше, як відповідного інтелектуального рівня робоча сила, що продається за заробітну плату, по-друге, як власник та розпорядник інтелектуального капіталу, що використовується для ведення власного бізнесу. На цьому рівні за якість інтелектуальних ресурсів відповідає виховання та освіта людини. Праці В.О. Сухомлинського та інших педагогів – практиків свідчать про те, що інтелектуальне виховання, складовою частиною якого є розвиток умінь самостійно осмислювати навчальний матеріал, виконувати нестандартні завдання, робити власні висновки можна і необхідно розвивати в молодших класах. Ігнорування такого підходу ускладнює цю проблему в подальшому навчанні, житті особистості.

Науково-технічний прогрес, зміна ролі людини у виробництві викликає необхідність нових підходів до формування робочої сили, якій необхідно мати не лише самостійну економічну поведінку, а й високі та різноманітні інтелектуальні функції. Саме створення такої якісно нової робочої сили може і покликане стати об'єктивною основою прогресивних динамічних змін в економіці країни, інтелектуальним імпульсом переходу до постіндустріального типу суспільства. В основі такої моделі розвитку і використання людських ресурсів лежить орієнтація на інтелектуалізацію праці, на висококваліфіковану робочу силу, органічно інтегровану в систему виробництва, на безперервність процесу збагачення знань та підвищення кваліфікації, на мобільність робочої сили і гнучкість організації праці, на партнерські відносини між учасниками виробничого процесу. У формуванні й поширенні цієї моделі вирішальна

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

роль належить освіті, серед якої значну роль відіграє освіта для дорослих.

Важливою ланкою в ланцюгу кризових явищ і проблем, з якими людство вступило в III тисячоліття, є криза компетентності. Глобальною загрозою стало відставання здатності людей адаптуватися до змін у навколишньому середовищі від темпів цих змін. У сьогоdnішньому світі знання, інформація стрімко поповнюються, способи виробництва і взагалі спосіб життя змінюються дуже швидко. Традиційна базова формальна освіта, яка здобувається на початку життя, тепер уже в принципі не може забезпечити людину на все життя знаннями, вміннями, навичками та якостями, що будуть необхідні їй для ефективного виконання соціальних функцій. Прийнята практично всіма розвинутими країнами концепція безперервної освіти висуває освіту дорослих на визначальні позиції в основних напрямках соціально-економічного розвитку сучасного світу.

Освіта дорослих перетворюється на визначальний соціальний інститут з розв'язання важливих соціальних, економічних, політичних, освітніх, морально-виховних проблем сучасного суспільства. Не випадково під егідою ООН у Гамбурзі в 1997 р. було проведено Міжнародну конференцію з проблем освіти дорослих. Конференція у своїй декларації рекомендувала урядам усіх держав вважати освіту дорослих одним з пріоритетів державної політики.

Освіта дорослих сприяє задоволенню важливих потреб особи, підприємства, суспільства, держави:

- особи – у самовдосконаленні, в адаптації до стрімких змін соціальних, економічних, політичних, морально-психологічних умов життя;
- підприємства – у забезпеченні конкурентних переваг за рахунок високої якості робочої сили;
- суспільства – у формуванні соціально активних, свідомих, адаптованих до реалій життя, законслухняних ініціативних громадян, орієнтованих на загальнолюдські цінності;
- держави – у підготовці компетентних, соціально відповідальних, продуктивних працівників, здатних вивести країну на високий рівень соціально-економічного культурного розвитку.

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

Отже, головною метою освіти дорослих є формування громадян, які активно, компетентно й ефективно беруть участь в усіх сферах суспільного життя.

Ця мета досягається на шляху задоволення конкретних освітніх потреб дорослих, які можна звести до кількох груп, що визначають основні завдання освіти дорослих: одержання загальної середньої освіти (для тих, хто її поки що не мав); духовний розвиток особи; здобуття і або вдосконалення професійних знань та навичок; свідоме, грамотне підтримання і поліпшення здоров'я, здоровий спосіб життя; змістовне, корисне, приємне проведення вільного часу.

На цій основі освіта дорослих може забезпечити задоволення потреб держави і суспільства у конкурентоспроможних працівниках, свідомих законотворчих громадянах, патріотах своєї країни, високоморальних членах суспільства. Завдяки своїй гнучкості, оперативності відносно невеликим витратам освіта дорослих є тією сферою освітньої практики, що сприяє ефективному розв'язанню політичних, соціальних, інформаційних, економічних, технологічних, культурних проблем суспільства в умовах нестачі коштів, матеріальних засобів, часу, кадрів.

Нині в нашій країні склалося кілька різновидів освіти дорослих: формальна освіта дорослих; неформальна освіта дорослих [4, с. 180]. Усіма формами освіти дорослих охоплено значну частину населення країни, однак ефективність цієї сфери освіти за останні роки суттєво зменшилася. Під впливом кризових явищ різко скоротилася відомча система підвищення кваліфікації, практично зведено до мінімуму колись загальнодоступні програми товариства “Знання”, зменшується частка осіб, котрі одержують освіту “без відриву від виробництва”, недостатньо розвинута внутріфірмена підготовка персоналу. Але потрібно підкреслити, що за роки незалежності відбулося значне розширення наукової підготовки кадрів в аспірантурі та докторантурі. Так, у 1999 р. чисельність аспірантів становила 22 300 осіб, що на 8026 осіб (66,7 %) більше порівняно з 1990 р. Приблизно в таких самих пропорціях збільшився прийом до аспірантури, випуск, у тому числі із захистом дисертації. Число докторантів за цей самий час зросло на 136 % (від 503 до 1187 осіб), прийом до докторантури – на 79,3 % (від 203 до 364 осіб), випуск – на 204 % (від 123 до 374 осіб), у тім числі випуск із захистом дисертації – на 70,3 % (від 37 до 63 осіб). У 1999 р. із

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

захистом дисертації було випущено 16 % аспірантів і 16,8 % докторантів. Як бачимо, ефективність роботи цього рівня освіти ще досить низька [9, с. 19, 25].

Ми змушені визнати, що поки що в Україні не створено ефективної, гнучкої, чутливої до потреб населення, які змінюються, загальнодоступної і доступної сфери освітніх послуг для дорослих, яка б утворювала певну систему і вирішувала завдання соціально-економічного, духовного, політичного, морально-виховного характеру в інтересах особи, держави, суспільства. Така система освіти дорослих має охоплювати всі основні сфери суспільного життя (економіку, політику, соціальні відносини, культуру тощо) [1, с. 17].

Розвиток ринкових відносин відкриває широкі можливості для нових видів діяльності, потребує зміни трудового менталітету населення країни, що можливо досягти лише за допомогою освіти дорослих, яка постійно вдосконалюється. Розвиток різноманітних форм власності, виникнення різноманітних політичних партій та громадських рухів, нові можливості і форми участі в суспільному житті змушують людину сприймати й опрацьовувати набагато більший і дедалі зростаючий обсяг найрізноманітнішої інформації, свідомо і відповідально виробляти свою власну позицію у значно ширшому, ніж раніше, колі питань суспільного життя. У цьому людині може і має допомогти розвинута система освіти дорослих.

Перепрофільовання багатьох підприємств, зміна галузевої структури зайнятості, скорочення збройних сил та інші процеси призводять до вивільнення значної частини дорослого населення. Єдиний шлях працевлаштування та соціальної реінтеграції цих працівників – перепідготовка їх для інших видів діяльності, яка може здійснюватися в системі освіти дорослих. Це дає і економічний, і соціальний ефект.

Загальноосвітова тенденція збільшення частки осіб похилого віку в загальній чисельності населення і серед зайнятих економічною діяльністю робить актуальним розширення можливостей для навчання їх, тобто розвиток тієї складової освіти дорослих, яка у світі зветься навчанням людей третього віку. Дедалі важливішою стає освіта осіб так званих маргінальних груп населення – переселенців, засуджених, інвалідів та інших для забезпечення їхньої соціальної захищеності. Тобто освіта дорослих має виконувати і цю функцію.

У перехідний період відбувається зміна (нерідко докорінна) усталених морально-психологічних норм життя як усього

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

суспільства, так і окремих колективів, сімей, осіб. У зв'язку з цим потребує уваги суспільства проблема виховання патріотизму, пізнання вітчизняної історії, вдосконалення знань української мови, поваги до прав громадян, дотримання законів, зміцнення сім'ї, збереження довкілля, попередження антисоціальної поведінки, утвердження здорового способу життя тощо. Відповідно постає питання громадянського виховання не лише підростаючого покоління, а й дорослих людей, що зумовлює необхідність забезпечення доступу широких мас населення до сучасних гуманітарних та суспільних знань.

Викладене тісно пов'язане з проблемою задоволення зростаючих потреб людей у всебічному розвитку власної особи, які заслуговують найширшої суспільної підтримки. У наш час саме високорозвинена, високопрофесійна і високоморальна особа стає центром і метою суспільного та економічного прогресу, і, відповідно, задоволення її індивідуальних освітніх потреб набуває пріоритетного значення. Навчання дорослих, таким чином, набуває великого значення і задля самовдосконалення особи.

Культура є однією з найважливіших складових підвалин суспільства. Поширення національної культури, посилення її впливу на особу зокрема і суспільство в цілому, виникнення справжнього, демократичного політичного, ідейного, естетичного плюралізму, підвищення загального рівня життя потребують постійного підвищення освітнього та загальнокультурного рівня дорослого населення, постійної боротьби з функціональною неграмотністю.

Освіта дорослих охоплює значну частину споживачів освітніх послуг у сфері як формальної, так і неформальної освіти. Нині тисячі дітей шкільного віку з різних причин (переселення, бідність, стихійні лиха і т. ін.) не ходять до школи, внаслідок чого зменшується рівень грамотності населення і зростає потенційний контингент некваліфікованої робочої сили з низьким освітнім рівнем. Розвиток і соціальна інтеграція цієї категорії населення можливі лише через систему освіти дорослих.

Окрім великого значення має підвищення кваліфікації та перепідготовка значної частини зайнятих працівників, а також демобілізованих військовослужбовців, безробітних, звільнених після відбуття покарання, вилікуваних від затяжних хвороб (наприклад, від наркоманії).[4, с. 181]

Хоча важливість і велике значення освіти взагалі й освіти дорослих зокрема ніким не заперечується, в нашій країні поки що

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

не вироблено цілеспрямованої державної політики в цій галузі, у зв'язку з чим виникають труднощі і проблеми:

1. *Немає нормативно-правової бази.* У Законі України “Про освіту” [10] не розглядається поняття освіта дорослих. Разом з тим, у більшості розвинутих країн прийнято законодавчі акти стосовно освіти дорослого населення чи як окремі закони, чи як частини загальних законів про освіту, і вони реалізуються на практиці. У межах такого законодавства створюються умови для практичного застосування різноманітних механізмів економічної та громадської підтримки і заохочення як громадян, які продовжують навчання в дорослому віці (персональне кредитування), так і підприємств, що інвестують кошти у розвиток персоналу, та організацій, що проводять таке навчання.

2. *Практично немає організаційної структури.* У розвинутих країнах освіта дорослих розглядається і функціонує як особлива та відносно самостійна сфера освітніх послуг. У нашій країні всі форми навчання дорослих, що реально існують, організаційно і адміністративно перебувають у різних підпорядкуваннях, відірвані одна від одної і не об'єднані державною політикою, відповідними управлінськими та координуючими структурами і науково-методичними принципами організації навчання.

3. *Недостатньо розвинуто теоретичні основи освіти дорослих та практичне застосування їх.*

Теоретичну базу навчання дорослих у розвинутих країнах становлять концепції освіти дорослих. Навчання дорослих ґрунтується на специфічних принципах, що відрізняються від традиційних педагогічних, і має на Заході вже давні традиції та багату історію. У нашій країні наука про освіту дорослих — андрагогіка лише розвивається, і на практиці майже все навчання дорослих поки що ґрунтується на традиційних педагогічних принципах, а це суттєво зменшує ефективність цієї роботи.

У багатьох країнах для навчання дорослих використовуються спеціальні технології, що враховують соціально-психологічні особливості тих, хто навчається. В Україні, як правило, застосовуються традиційна педагогічна технологія навчання, розроблена на основі навчання дітей.

Практично в усіх країнах з розвинутою системою освіти дорослих навчання ґрунтується на спеціальних, розроблених саме для різних контингентів дорослих навчально-методичних

матеріалах. У нас такі навчально-методичні матеріали поки що велика рідкість.

Наукові дослідження в галузі освіти дорослих, розробка педагогічних, економічних, соціальних, технологічних та інших проблем освіти дорослих, яким приділяється значна увага у світі, в нашій країні ще недостатні.

4. *Немає системи підготовки спеціалістів у галузі освіти дорослих.* Викладачі, котрі проводять навчання з дорослими в Україні, не мають спеціальної андрогогічної підготовки. В кращому разі це викладачі вищих закладів освіти, а, як правило, — або особи з педагогічною освітою, або практики, що не мають і педагогічної освіти. У розвинутих країнах до контингенту андрогогів, тобто до осіб, які працюють з дорослими студентами, окрім викладачів, входять ще й консультанти, тьютори, методисти, управлінці, співробітники інформаційно-орієнтаційних служб, організатори навчання дорослих на виробництві та ін. Таких спеціалістів у нашій країні немає, і не провадиться підготовка їх.

5. *Немає інформаційної підтримки освіти дорослих.* Мало використовуються комп'ютерні технології пошуку інформації і така прогресивна для освіти дорослих форма навчання з використанням інформаційних технологій, як дистанційна освіта.

Магістральний напрям розвитку освіти дорослих у нашій країні — створення могутньої, самостійної сфери освітніх послуг з певними системоутворюючими характеристиками. Створення такої системи освіти дорослих як складової частини безперервної освіти треба зробити головним завданням державної політики в галузі освіти на сучасному етапі [1; 4; 7; 10].

Основними рисами системи освіти дорослих, що відповідає новим соціально-економічним умовам і потребам розвитку сучасного суспільства, мають стати: державно-суспільний характер; тісні зв'язки з іншими системами сфери безперервної освіти; розвиток на ґрунті науки про навчання дорослих — андрагогіки; подальший розвиток ринку освітніх послуг; розвиток і поєднання різноманітних організаційних форм управління — (законодавчої, адміністративної, економічної, едукологічної), забезпеченість спеціально підготовленими кадрами (викладачами, консультантами, адміністраторами, тьюторами, розробниками програм навчання та ін.) [4, с. 182; 7, с. 27-28].

Основними напрямками розвитку освіти дорослих в Україні є:

1. *Створення і розвиток законодавчо-нормативної бази освіти дорослих.* Необхідно розробити і прийняти закон України про освіту дорослих, який би передбачав:

- інституціоналізацію освіти дорослих як самостійної і провідної сфери розвитку всієї освіти в країні;
- економічне забезпечення створення, функціонування та розвитку освіти дорослих за рахунок виділення коштів державного бюджету, підприємств, суспільних фондів та організацій, служби зайнятості;
- економіко-правове забезпечення діяльності навчальних закладів сфери освіти дорослих;
- юридичні, соціальні, економічні аспекти процесу навчання дорослих (оплата, кредити, права й обов'язки учасників процесу навчання, стандарти, економічні й соціальні результати тощо);
- узгодженість з іншими законодавчими актами України, а також із законами інших країн у галузі освіти дорослих.

Дію цього закону треба забезпечити прийняттям ряду підзаконних актів.

2. *Формування організаційної структури сфери освіти дорослих.* Потрібно розробити основні параметри організаційної структури сфери освіти дорослих.

2.1. Освітні заклади і структурні підрозділи. Сфера освіти дорослих має включати державні, громадські, приватні форми навчання дорослих, різноманітні як за структурою, так і за пропонованими програмами навчання. Поряд з уже функціонуючими вечірніми середніми школами, центрами освіти дорослих, народними університетами, різноманітними курсами необхідно створювати нові організаційні форми освіти дорослих.

Слід ширше залучати підприємців, громадські організації й об'єднання (товариства “Знання”, “Просвіта”, педагогічні об'єднання і т. ін.), які використовують навчально-просвітницькі методи роботи, до створення на умовах соціального партнерства змішаних державно-громадських та державно-приватних форм навчання дорослих.

2.2. Управління. Сфера освіти дорослих у сучасних соціально-економічних умовах може і має працювати відповідно до потреб ринку: попит визначає пропозицію. Слід орієнтуватися на задоволення потреб окремих людей, соціальних груп, громадських інститутів, держави, суспільства в цілому. Окремим важливим соціальним питанням залишається формування

свідомого і платоспроможного опиту населення на послуги освіти. При цьому необхідно застосовувати різноманітні ефективні форми управління освітою дорослих: законодавчі, адміністративні, економічні, екологічні (безпосередньо пов'язані з освітою). Для цього потрібне створення в структурі Міністерства освіти і науки України відповідного управління, а в місцевих адміністраціях — спеціальних відділів і рад. Координацію діяльності цих структур можна покласти на громадський національний комітет освіти дорослих України. З метою забезпечення належної якості програм формальної освіти дорослих необхідно передбачити відповідні служби акредитації та сертифікації.

2.3. Маркетингова і консультативна інфраструктури. Для визначення освітніх потреб конкретних людей, їхніх груп, підприємств, організацій, державних структур потрібні постійні спостереження і дослідження, а також інформування й орієнтація потенційних споживачів на ринку освітніх послуг. Тому необхідне створення служби інформування й орієнтації населення у сфері освітніх послуг, яка б виконувала ці функції.

2.4. Інформаційне забезпечення. Сфера освіти дорослих не може ефективно функціонувати і розвиватися без створення баз даних, забезпечення сучасною технікою інформаційних потоків, використання комп'ютерних технологій, включаючи Інтернет. Однією з найважливіших складових інформатизації сфери освіти дорослих є поширення дистанційних форм навчання, що дозволяє зробити освіту відкритою, безмежною, загальнодоступною.

3. *Розвиток теоретичної і науково-методичної бази.* Освіта дорослих має ґрунтуватися на теорії навчання дорослих — на андрогогіці, концепції вільного, відкритого навчання, розвиватися в руслі безперервного навчання людини протягом усього життя, спиратися на психологію навчання дорослих. Основною технологією слід зробити технологію освіти дорослих на базі андрогогічної моделі навчання з використанням навчально-методичних матеріалів, створених спеціально для дорослих, з урахуванням їхніх вікових та соціально-психологічних особливостей. Важливе значення має створення належного програмного забезпечення для впровадження дистанційної освіти та інших форм використання інформаційних технологій. Для розробки теоретичних, методологічних, технологічних, науково-методичних основ освіти дорослих необхідно розгорнути масштабні фундаментальні і прикладні дослідження проблем

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

освіти дорослих, андрогогіки, психології навчання дорослих, підготовки кадрів спеціалістів-андрогогів.

4. *Підготовка кадрів.* Необхідно встановити перелік і закріпити у правових нормах функціональні обов'язки спеціалістів, зайнятих у сфері освіти дорослих, у тому числі викладачів, консультантів, тьюторів, адміністраторів та управлінців, співробітників інформаційно-орієнтаційної служби, соціальних працівників, співробітників реабілітаційних закладів та ін. У них має бути андрогогічна підготовка для виконання своїх функцій. У зв'язку з цим необхідно організувати базову підготовку, систематичну перепідготовку і підвищення кваліфікації спеціалістів-андрогогів різних напрямів та рівнів.

5. *Проведення державно-громадських заходів.* Для успішного розвитку освіти дорослих в Україні належить організувати регулярне проведення державно-громадських заходів, спрямованих, по-перше, на розвиток конкретних форм навчання дорослих і, по-друге, на пропаганду ідей безперервної освіти, постійного самовдосконалення людини протягом усього життя. Слід домагатися зростання ролі державних, місцевих органів управління, підприємств та організацій усіх форм власності, приватних осіб у проведенні на умовах соціального партнерства громадсько-державних заходів з розвитку освіти дорослих в Україні.

6. *Міжнародне співробітництво.* Здійснення будь-якого великого соціального проекту в наш час неможливе лише в межах однієї країни зусиллями лише національних організацій. Тому для успішного розвитку освіти дорослих в Україні потрібно розвивати широке співробітництво з міжнародними неурядовими організаціями, з Європейською асоціацією освіти дорослих, з національними організаціями та закладами інших країн у межах як багатосторонніх проектів, так і двосторонніх угод. Національний комітет освіти дорослих України міг би координувати цю діяльність [2; 3; 4; 5; 6; 8].

Вжиття перелічених та інших можливих заходів стане могутнім імпульсом розвитку освіти дорослих, яка може і має відіграти важливу роль у досягненні добробуту і процвітання нашої країни.

Література

1. Вища освіта України: стан та тенденції: Матеріали до підсумкової колегії Міністерства освіти і науки України. – К., 2000. –

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

225 с.

2. Всемирный доклад по образованию, 1998 год. – Париж, 1998. – 175 с.

3. Гальчинський А. С. Україна: поступ у майбутнє / А. С. Гальчинський. – К.: Основи, 1999. – 220 с.

4. Грیشнова О. А. Людський капітал формування в системі освіти і професійної підготовки / О. А. Грیشнова. – К., 2001. – 255 с.

5. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття // Освіта. – 1993. – № 44-45.

6. Державний класифікатор України: Класифікатор професій (Із змінами і доповненнями) ДК 003 – 95. – К.: Сцінформ, 2001. – 584 с.

7. Куценко В. І. Людський капітал: місце і роль у реалізації економічних реформ / В. І. Куценко, Т. І. Шпарага // Вісник НАН України. – 1997. – № 1-2 – С. 27-32.

8. Морозов О. Ф. Ціна думки – інтелектуальний капітал / О. Ф. Морозов. – Донецьк: Юго-Восток, 2005. – 351 с.

9. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Стат. збірник / Держкомстат України. – К., 2000. – 317 с.

10. Про освіту: Закони України. В редакції закони України від 23 березня 1996 року № 100 / 96 – ВР із змінами та доповненнями. – К.: Ліга-Закон, 2001. – 160 с.

Светлана Никитчина

Образование взрослых как социально-экономическая и педагогическая проблема

Аннотация. В статье исследуются базовые аспекты развития образования для взрослых, анализируется его значение в экономическом и социальном развитии страны.

Ключевые слова: образование взрослых, аспекты развития, государственная политика в области образования.

Svetlana Nikitchyna

Education of adults us social, economical and pedagogical problem

Summary. In this article is investigation of the basis aspect development education for adults and analyse this meaning in economical and social development state.

Key words: adult education, aspects of development, public policy in education.